

МОЖЛИВІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА З МЕТОЮ ВПЛИВУ НА НАЦІОНАЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ ІНТЕРЕСИ

АНОТАЦІЇ. У статті розглянуто національні економічні інтереси як сукупність макроекономічних показників, що визначають економічний стан країни. Детальний аналіз цих показників виявляє основні економічні інструменти впливу на них, а також можливості використання зовнішньоекономічних зв'язків у формі стратегічного партнерства, з метою покращення зазначених макроекономічних показників.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: національні інтереси, стратегічне партнерство, інструменти, економічна політика, прямі іноземні інвестиції.

АННОТАЦИИ. В статье рассматриваются национальные экономические интересы как совокупность макроэкономических показателей, определяющих экономическое положение страны. Детальный анализ этих показателей выявляет основные экономические инструменты воздействия на них, а также возможности использования внешнеэкономических связей в форме стратегического партнерства, с целью улучшения указанных макроэкономических показателей.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: национальные интересы, стратегическое партнерство, инструменты, экономическая политика, прямые иностранные инвестиции.

ANNOTATIONS. The article deals with national economic interests as a set of macroeconomic indicators that determine the country's economic situation. Detailed analysis of these indicators reveals major economic impact on these tools, as well as the possibility of using foreign economic relations in the form of strategic partnership, to improve these macroeconomic indicators.

KEYWORDS: national interests, strategic partnerships, tools, economic policy, foreign direct investment.

Постановка проблеми. В умовах посилення глобалізаційних процесів підвищуються вимоги до якості заходів регулювання національних економік. Жодна із сучасних економік не може

ефективно розвиватися відокремлено від світової економіки. Незаперечним є факт безпосереднього впливу тенденцій розвитку світової економіки на національну економіку кожної країни. Таке посилення інтеграції національних економік зумовлює необхідність розробки моделі ефективного використання економічних інструментів як на національному рівні, так і на міжнародному рівні. Тому, ефективна зовнішньоекономічна політика виступає продовженням національної економічної політики, і є не менш важливою за неї. Сучасні зовнішньоекономічні відносини країн характеризуються постійним збільшенням країн партнерів. Поширеною є тенденція проголошення стратегічного партнерства між країнами. Відносини стратегічного партнерства наголошують на винятковості або надзвичайній важливості таких відносин для країн партнерів. Досі недослідженим питанням залишається саме поняття стратегічного партнерства та основа встановлення цих відносин між країнами, що і зумовило актуальність даної статті.

Аналіз публікацій. Термін стратегічне партнерство широко використовується у політології, зокрема у працях Л. Д. Чекаленка [1], М. Ю. Пашкова [7], В. Чалого [8] а також у міжнародних економічних договорах. Оскільки у сучасній економічній літературі відсутнє окреме дослідження такого явища як стратегічне партнерство, автор у своєму дослідженні спирається на роботи, у яких досліджуються окремі аспекти відносин міждержавного співробітництва (Х. Мілнер, Г. Снайдера, А. Уолферса, О. Холсті, К. Холсті, Дж. Ліски, Д. Мітрані, Дж. Чекеда, К. Сильвестер, Р. Скідельського, П. Циганкова, Г. Перепелиці), а також роботи авторів, що містять загальні тенденції використання інструмента стратегічного партнерства в зовнішній політиці держав світу (Т. Шаклеїної, Д. Треніна, М. Афанасєва, А. Міграняна, Г. Мостового, А. Добриніна, В. Никонова, С. Рогова, В. Попова, Є. Бажанова, Б. Кулика, С. Меркулова, Є. Жеребецького, З. Бжезинського, Г. Кіссінджера, Ш. Гарнетта, Є. Ростоу, Ш. Кея, Ю. Яфе, М. Саріолгхалама, Д. Фейта, П. Кроніна, Л. Нікша, У. Купера, С. Руссея, О. Александрової, Д. Дінга).

Метою дослідження є ідентифікація економічних показників країни, які можуть покращуватись за рахунок встановлення відносин стратегічного партнерства.

Основна частина. Відносини стратегічного партнерства можуть встановлюватись на різних рівнях. На рівні економічних суб'єктів (підприємств, ТНК) ці відносини ґрунтуються на економічній доцільності, тобто можливості збільшення прибутку,

розширення ринку, зменшення витрат, тощо. Стратегічне партнерство між країнами встановлюється на основі внутрішньої політики — економічної, енергетичної, соціальної. Внутрішні політики країн значно відрізняються одне від одного, тому важко визначити загальні критерії побудови відносин стратегічного партнерства.

На нашу думку, відносини стратегічного партнерства, це відносини, що носять винятковий характер, порівняно з іншими міжнародними відносинами, та ґрунтуються на забезпеченні національних інтересів.

Національні інтереси з наукової точки зору стали предметом вивчення багатьох дослідників — як вітчизняних, так і закордонних.

Поняття національних інтересів достатньо широке. Національні інтереси країни визначаються у різних сферах — економічній, політичній, соціальній тощо.

У світовій політичній та економічних науках термін «національні інтереси» не має однозначного визначення. Так, з точки зору політології, національні інтереси можна визначити як цілісний комплекс взаємопов'язаних інтересів громадянина, суспільства та держави [2, с. 72—76]. Тобто, це загальна система інтересів нації як спільноти людей, що є громадянами однієї держави.

В економічній сфері національні інтереси визначаються як система цілей і завдань зовнішньої політики країни [2, с. 72—76]. У самому загальному виразі національні інтереси зводяться до намагання кожної країни забезпечити високий життєвий рівень народу та стійке економічне зростання [4].

Узагальнюючи вищевказане, можна сказати, що забезпечення національних інтересів країни, в першу чергу, відображається у стабільному розвитку економічної системи. Стабільність економічної системи можна охарактеризувати як здатність економіки до стабільного розвитку, стійкості до протистояння дестабілізуючій дії чинників на її розвиток, міцність зв'язків між складовими економічної системи.

Отже, метою реалізації національних економічних інтересів є підтримання такого стану економічної сфери держави, який характеризується збалансованістю, стійкістю до негативних чинників (загроз), здатністю цієї сфери забезпечувати ефективне функціонування економіки держави і економічне зростання [1]. Зазначені якісні характеристики економічної системи необхідно охарактеризувати кількісно, для визначення пріоритетних напрямів

мків побудови відносин стратегічного партнерства. Таку кількісну характеристику стабільності економічної системи запропоновано М. М. Єрмошенко. На думку вченого, основними характеристиками та граничними індикаторами безпечного стану економічної сфери можна назвати [1]:

1) *бюджетний сектор* — зведення до мінімуму дефіциту Державного бюджету (не перевищує 3 % ВВП);

2) *грошово-кредитний сектор* — обсяг обігових коштів підприємств усіх форм власності знаходиться на рівні, який забезпечує нормальне їх функціонування, відсутні бартер у розрахунках між підприємствами і їх заборгованість бюджету, рівень простроченої кредиторської і дебіторської заборгованості дорівнює нулю, постійно зростає обсяг безготівкових розрахунків, як у народному господарстві, так і при сплаті населенням куплених товарів і послуг;

3) *інвестиційний сектор* — обсяг вітчизняних і іноземних інвестицій достатній не тільки для самовідтворення економіки, але й забезпечення економічного зростання країни. За світовим виміром такий обсяг вітчизняних інвестицій має перевищувати 17 % ВВП, а прямих іноземних — 5 %;

4) *внутрішньоекономічний сектор* — наявність достатнього рівня розвитку галузей та виробництв, які мають життєво важливе значення для функціонування держави як у звичайних, так і в екстремальних умовах, а також замкнених циклів у ключових виробництвах, диверсифікованих зовнішніх джерел фінансових, сировинних, енергетичних ресурсів, участь вітчизняних виробників у міжнародній кооперації на вигідних для них та для держави умовах (обсяг ВВП на душу населення від середнього по «сімці» розвинутих країн не менший за 50 %, його щорічний приріст перебільшує 3 %, частка обробної промисловості в загальному обсязі промислової продукції не менша за 70 %, а частка машинобудування — 20 %, витрати на НДКР — 2 % ВВП, знос основних фондів не перевищує 50 %). Тіньовий сектор економіки не перевищує 10 % ВВП. Вітчизняні валютні кошти повертаються з-за кордону, інфляція в цілому не перебільшує 3,1 % на рік, стають стабільними ціни;

5) *зовнішньоекономічний сектор* — позитивне сальдо зовнішньоекономічної діяльності, зростання експорту наукоємних, високотехнологічних товарів та послуг (частка в експорті високотехнологічної продукції не менша за 15 %, а продукції машинобудування — 40 %), наявність тільки критичного імпорту

(частка імпорту у внутрішньому споживанні не більша за 25 %), відсутність бартерних операцій у зовнішньоекономічній діяльності;

б) *соціально-економічний сектор* — створено економічні передумови для сталого зростання добробуту населення і задоволення його потреб в якісному забезпеченні всіма видами соціальних послуг. Рівень безробіття не перевищує 7 %, розрив між 10 % найбільш і 10 % найменш забезпечених груп населення менший за 8 разів, частка населення за межею бідності — не перебільшує 10 %, співвідношення мінімальної і середньої зарплати не перевищує — 3 рази, подушне споживання продуктів споживання — не менше за 1500 ккал, співвідношення середніх пенсії та зарплати — не більше 0,7—1 разу.

Світовий, а також вітчизняний досвід надає можливість визначити порогові значення основних індикаторів безпечного стану економічної сфери. При визначенні порогових значень індикаторів, наведених вище, також використано порогові значення критеріїв приєднання країн-кандидатів до Маастрихтської угоди, а саме: загальний державний борг — 60 % ВВП, загальний дефіцит бюджету — 3 % ВВП, річний рівень інфляції — 3,1 %, річна процентна ставка по державних цінних паперах — 8,5 %.

Оцінка внутрішнього стану економіки та ідентифікація проблемних секторів дає можливість визначити перспективні галузі для співробітництва. Для покращення стану кожного із секторів існує ціла система механізмів і важелів впливу в рамках зовнішньоекономічної політики, грошово-кредитної політики, бюджетної політики, соціальної політики тощо.

Звичайно, не всі економічні проблеми окремої країни можна виправити за допомогою розширення або покращення зовнішньоекономічних зв'язків. Але сучасні процеси глобалізації, тобто посилення взаємозалежності економік країн, можуть віддзеркалюватись на економічному стані країни, а отже можливо здійснювати вплив на внутрішню економіку за допомогою зовнішньоекономічних зв'язків.

Спробуємо ідентифікувати ті сфери, покращення яких можливо, прямо або опосередковано, за допомогою зовнішніх зв'язків країни. З цією метою необхідно визначити за допомогою яких інструментів здійснюється регулювання у бюджетному, грошово-кредитному, інвестиційному, соціально, внутрішньо та зовнішньо економічному секторах (табл. 1).

Для характеристики бюджетного сектору виокремлено два показники: дефіцит державного бюджету та державний борг у відсотках до ВВП. Ці показники взаємозалежні, при високому дефіциті бюджету, зростає державний борг, оскільки найпоширенішим методом покриття дефіциту державного бюджету є залучення іноземних позик.

До основних джерел іноземних коштів належать:

- позички міжнародних фінансових організацій: Міжнародного валютного фонду (МВФ), Світового банку (СБ), Європейського банку реконструкції і розвитку (ЄБРР);
- кредити іноземних держав;
- кредити держав — постачальників енергоносіїв;
- розміщення облігацій внутрішньої державної позики;
- надання грантів, субсидій, стипендій, науково-технічної допомоги від міжнародних фінансових організацій та країн з розвинутою економікою [5].

Наявність у країні стратегічних партнерів, що є членами найбільших міжнародних валютних організацій, країн з розвинутою економікою у разі необхідності полегшить процес отримання іноземних позик.

Міжнародні, або іноземні інвестиції — це спосіб розміщення капіталу (активів) однієї країни в іншій країні.

За суб'єктами інвестування виділяють такі найпоширеніші групи прямих іноземних інвесторів:

- приватні інвестори-підприємці;
- транснаціональні корпорації (ТНК);
- інституційні інвестори (зокрема, міжнародні фінансові організації, такі, як Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) і Міжнародна фінансова корпорація (МФК)) [11].

Незалежно від рівня економічного розвитку будь-яка держава прагне залучити іноземний капітал. Найбільшу роль у залученні інвестицій відіграють макроекономічні фактори: ємність внутрішнього ринку, валютна стабільність, політична стабільність, рівень розвитку інфраструктури, наявність кваліфікованої робочої сили. Істотним фактором є також інвестиційна політика приймаючої держави, що забезпечує гарантії іноземним інвесторам, ефективне і стабільне функціонування правової системи. Інвестиційна політика визначає специфіку напрямів і засобів регулювання допуску іноземних інвестицій у приймаючу економіку, а також засобів стимулювання їх залучення.

Таблиця 1

ХАРАКТЕРИСТИКА ІНСТРУМЕНТІВ РЕГУЛЮВАННЯ РІЗНИХ СЕКТОРІВ ЕКОНОМІКИ
ТА МОЖЛИВІСТЬ ВПЛИВУ НА ЦІ ПОКАЗНИКИ ВІДНОСИН СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА

Сектор економіки	Показники сектору	Інструменти впливу	Можливість покращення за рахунок зовнішніх зв'язків
Бюджетний сектор	Дефіцит бюджету у % до ВВП	Бюджетна політика. Шляхи покриття дефіциту державного бюджету: <i>до-даткова емісія готівкових грошей; продаж державних цінних паперів; державні позики; посилення оподаткування</i>	Підтримка країни економічно розвиненими країнами, учасниками міжнародних валютних організацій дає можливість залучати кошти для покриття дефіциту державного бюджету та рефінансування державного боргу країни
	Державний борг, у % до ВВП	Бюджетна політика. Для покриття державного боргу можуть реалізуватися такі заходи: використання валютних резервів держави; використання золотих резервів держави; збільшення обсягів експорту товарів і послуг; одержання іноземних позик і кредитів. Методи регулювання державного боргу: <i>рефінансування; новація, уніфікація, конверсія консолідація, відстрочка погашення або анулювання державного боргу</i>	
Зовнішньоекономічний сектор	Позитивний торговельний баланс, висока частка наукоємної продукції в експорті	Зовнішньоекономічна політика (інструменти тарифного та адміністративного регулювання, а також валютно-кредитного регулювання).	Створення економічно доцільного стратегічного партнерства з країнами сприяє тиме збільшенню зовнішньої торгівлі

Закінчення табл. 1

Сектор економіки	Показники сектору	Інструменти впливу	Можливість покращення за рахунок зовнішніх зв'язків
Інвестиційний сектор	ПШ у % до ВВП	Інвестиційна політика. Створення сприятливого інвестиційного клімату, що включає в себе податкове регулювання інвестиційної діяльності, регулювання інвестиційної діяльності через надання фінансової допомоги інвесторам, проведення відповідної кредитної та амортизаційної політики, забезпечення захисту інвестицій, регламентування умов вивозу капіталу для здійснення інвестицій за кордоном тощо	Відносини стратегічного партнерства безпосередньо впливають на обсяг ПШ
Внутрішньо економічний сектор	Приріст ВВП на душу населення, Інфляція, Часта витрат на НДДКР % ВВП, Тіньовий сектор	Інструменти антиінфляційної політики, грошово-кредитної політики регулюють інфляційні процеси. Натіньовий сектор переважно впливає податкова політика	Вплив відносин партнерства на внутрішньо економічний сектор опосередковане, можливе з рахунок збільшення сальдо торговельного балансу та залучення ПШ.
Соціально-економічний сектор	Безробіття, частка населення за межею бідності	Соціальна політика (реалізується через систему соціального захисту і соціальних гарантій)	Вплив відносин партнерства на соціально економічний сектор опосередковане. Переважно за рахунок залучення ПШ, а також міжнародної фінансової допомоги

Вплив прямих іноземних інвестицій на економічний стан країни характеризують значення коефіцієнтів кореляції (табл. 2).

Таблиця 2

**ОЦІНКА ВПЛИВУ ПІІ НА ОСНОВНІ
МАКРОЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ [6]**

Назва показника	Значення коефіцієнту	Характеристика
Коефіцієнт кореляції між прямими іноземними інвестиціями та реальною річною зміною валового внутрішнього продукту	0,9613	Існує тісний прямо-пропорційний зв'язок між показниками, тобто стабільні темпи зростання обсягів прямих іноземних інвестицій забезпечили зростання. ВВП
Коефіцієнт кореляції між обсягом залучених прямих іноземних інвестицій та реальною річною зміною промислового виробництва	0,9247	Залучення ПІІ призводить до стабілізації промислового виробництва
Коефіцієнт кореляції між результативним чинником та обліковою ставкою НБУ	0,9543	Свідчить про збереження тісного зворотно-пропорційного зв'язку, тобто зменшення облікової ставки НБУ сприяє залученню прямих іноземних інвестицій в

Аналіз одержаних результатів свідчить, залучення прямих іноземних інвестицій безпосередньо впливає на основні макроекономічні показники країн.

Окрім інвестиційної сфери ПІІ можуть здійснювати свій вплив на інші сфери економіки, зокрема на соціально економічні (підвищення кваліфікації персоналу, створення нових робочих місць тощо), та внутрішньо економічну (збільшення виробничих можливостей економіки, поширення передових технологій, нових матеріалів, управлінського досвіду, активізація науково-дослідної роботи, підвищення попиту і цін на вітчизняну продукцію, збільшення податкових надходжень тощо).

Світова економічна історія доводить, що залучення ресурсів у формі іноземних інвестицій є дієвим засобом піднесення національної економіки. Для стимулювання іноземного інвестування в країні встановлюються пільги та гарантії майнових прав та інтересів інвесторів. Пільгами служать: звільнення від обкладання

митом, майна, що ввозиться в країну як внесок до статутного фонду; скасування процедури ліцензування і квотування за умови сертифікації продукції власного виробництва; встановлення пільгового інвестиційного режиму [5].

Таким чином, залучення прямих іноземних інвестицій позитивно впливає на всі сфери національної економіки.

Висновок. Отже, відносини стратегічного партнерства будуються на основі забезпечення національних економічних інтересів країни. Національні економічні інтереси країни можна представити у вигляді сукупності макроекономічних показників, покращення яких можливе за допомогою внутрішньо економічних та зовнішньоекономічних інструментів. Встановлення відносин стратегічного партнерства може прямо або опосередковано впливати на основні макроекономічні показники шляхом:

- залучення більшого обсягу прямих іноземних інвестицій;
- збільшення сальдо торгівельного балансу;
- сприяння у залученні зовнішнього фінансування.

Найсприятливіший вплив, як свідчить міжнародна практика, на внутрішню економіку країни має залучення прямих іноземних інвестицій.

За допомогою зовнішньоекономічних зв'язків, а саме створення відносин стратегічного партнерства, можна впливати на такі макроекономічні показники: зовнішньоторговельний баланс, бюджетний дефіцит, обсяги залучення прямих іноземних інвестицій, частково вирішувати питання безробіття та фінансування витрат на НДДКР.

Необхідність ефективного регулювання економіки країни обумовлює необхідність встановлення відносин стратегічного партнерства з іншими країнами.

Література

1. *Єрмошенко М. М.*, д-р екон. наук, професор наукова стаття «НАЦІОНАЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ ІНТЕРЕСИ: РЕАЛІЗАЦІЯ І ЗАХИСТ»
2. *Саламатов В. О., Косолапов В. Л., Гірник А. Н.* Структура суб'єктивних уявлень про національні інтереси України // Вісн. АН України. — 1994. — № 1. — С. 72—76.
3. *Чекаленко Л. Д.* Зовнішня політика України: Підручник. — К.: Либідь, 2006. — 712 с.
4. Основи економічної теорії: політекономічний аспект <http://studentbooks.com.ua/content/view/372/50/1/3/>

5. Державне регулювання економіки. — Чистов С. М. <http://ecolib.com.ua/article.php?book=11&article=1103>
6. Іноземні інвестиції в сучасній економіці. — <http://info-works.com.ua/referats/invest/627.html>
7. http://www.razumkov.org.ua/ukr/article.php?news_id=106
8. http://www.razumkov.org.ua/ukr/journal_pos.php?y=2000&cat=12&pos=39
9. <http://uk.wikipedia.org/wiki>
10. http://www.nam.kiev.ua/ape/n_01_1-2/yermosh.htm
11. <http://www.bibliofond.ru/view.aspx?id=483286>

УДК: 005.4:658.8.012.2

*Н. М. Гуржій, канд. екон. наук, доцент,
докторант, Донецький національний університет
економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського*

МОДЕЛЬ МАРКЕТИНГОВОЇ СИСТЕМИ СПОСТЕРЕЖЕНЬ

АНОТАЦІЯ. У статті розглянуто складові моделі маркетингової системи спостережень, методи отримання інформації в системі даної моделі, види технологій та вектори маркетингових спостережень. Проаналізовано модульну структуру комплексу Marketing Analytic 4.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: стратегічний маркетинг, маркетингові спостереження, модель система спостережень, канали інформації, вектори маркетингових спостережень.

АННОТАЦИЯ. В статье рассмотрены составляющие модели маркетинговой системы наблюдений, методы получения информации в системе данной модели, виды технологий и векторы маркетинговых наблюдений. Проанализирована модульная структура комплекса Marketing Analytic 4.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: стратегический маркетинг, маркетинговые наблюдения, модель, система наблюдений, каналы информации, векторы маркетинговых наблюдений.

ANNOTATION. In the articles considered component models of the marketing system of supervisions, methods of receipt of information in the system of this model, types of technologies and vectors of marketings supervisions. Also the modular construction of complex Marketing Analytic is in-process analysed 4.